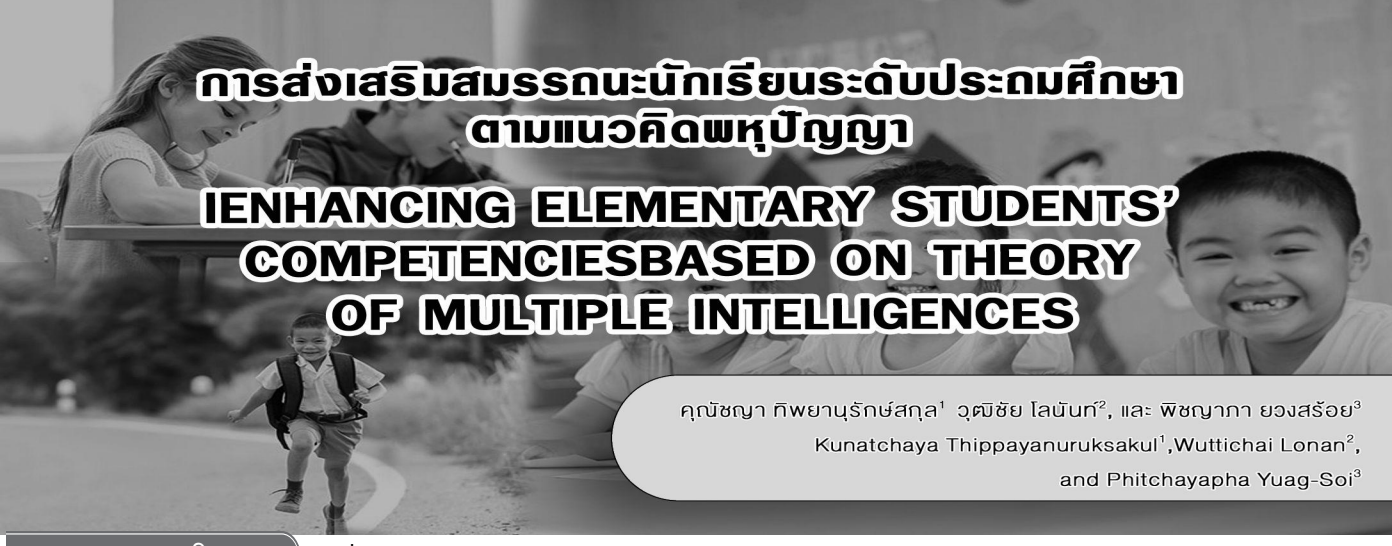

การส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดพหุปัญญา

IENHANCING ELEMENTARY STUDENTS' COMPETENCIESBASED ON THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES

คุณัชญา ทิพยานุรักษ์สกุล[1] วุฒิชัย โลนันท์[2], และ พิชญากา ยวงสร้อย[3]
Kunatchaya Thippayanuruksakul[1],Wuttichai Lonan[2],
and Phitchayapha Yuag-Soi[3]

บทความวิชาการ วันที่รับบทความ 1 พฤษภาคม 2567 แก้ไขบทความ 5 พฤศจิกายน 2567 ตอบรับบทความ 12 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอ การส่งเสริมสมรรถนะนักเรียนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดพหุปัญญา โดยกล่าวถึงหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เริ่มมีการทดลองใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาโดยหลักสูตรเน้นพัฒนาสมรรถนะ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดการตนเองอย่างมีสุขภาวะ 2) การคิดขั้นสูงและการเรียนรู้ 3) การสื่อสารด้วยภาษา 4) การจัดการและการทำงานเป็นทีม 5) การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ 6) การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมสมรรถนะเหล่านี้ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุปัญญา ที่กล่าวถึงความสามารถทางสติปัญญาที่หลากหลาย และเป็นการส่งเสริมความสามารถของมนุษย์ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านดนตรีและจังหวะ ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ด้านทัศนสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านธรรมชาติ ด้านการรู้จักตัวเอง, และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยกิจกรรมเหล่านี้สามารถส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละด้านได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสมรรถนะ แนวคิดพหุปัญญา หลักสูตรฐานสมรรถนะ

[1,2] นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[3] อาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[1,2] A graduate student, Doctor of Philosophy Program in Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Naresuan University.

[3] Ph.D., at department of educational technology and communications, faculty of education, Naresuan University.

Abstract

This article presents competencies enhancement of elementary students according to the concept of multiple intelligences. It addresses the competency-based curriculum that has begun to be experimented with in elementary school. The curriculum focuses on developing competencies in six areas: 1)Healthy self-management 2)advanced thinking and learning. 3)Language communication 4)Management and teamwork 5) Strong citizenship and 6) Sustainable coexistence with nature and science. And the promotion of these competencies through teaching and learning management based on the concept of multiple intelligences that mentions a wide range of intellectual abilities and to promotes human abilities in all 8 areas as follows: language , music and rhythm , logic and mathematics , visual relations , body and movement , nature , self awareness , and relationships with others. These activities can appropriately promote the students' competency in each aspect.
Keywords: Enhancing Competencies, Theory of Multiple Intelligences, Competency based curriculum

บทนำ

ปัจจุบันรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้คนเริ่มให้ความสนใจและเปิดรับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมากขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และ ที่สำคัญคือการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาบุคคลให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ ซึ่งในอนาคตอาจเกิดอาชีพใหม่ขึ้นมากมาย เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนไป อาชีพเก่า ๆ หลายอาชีพจะหายไป ที่สำคัญคือ เป็นอาชีพที่เกิดเร็ว และเปลี่ยนแปลงเร็ว ดังนั้นจึงต้องเตรียมคนในเรื่องทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิต แม้หลายทักษะจะเป็นทักษะเดิม จึงต้องเพิ่มความเข้มข้นและความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน อีกส่วนหนึ่งเป็นทักษะใหม่ ที่ต้องบ่มเพาะและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน

อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงิน การเป็นผู้ประกอบการ ความรอบรู้ด้านทักษะการสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์ การร่วมมือรวมพลังความเป็นผู้นำ และความสามารถในการปรับตัว[1] อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน โดยหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) ที่ใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เป็นตัวกำหนดคุณภาพ ทำให้ครูมุ่งสอนและวัดผล ตามเนื้อหาในตัวชี้วัดเท่านั้น และการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ แต่ขาดสมรรถนะในการใช้ความรู้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง ปรับหลักสูตรให้สามารถพัฒนาผู้เรียนไปในแนวทางที่ต้องการ นั่นคือ หากต้องการผู้เรียนที่มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 การปรับหลักสูตรให้มุ่งสู่การพัฒนาสมรรถนะจึงเป็นความสำคัญจำเป็น และควรมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกศตวรรษที่ 21 หลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นทางออกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับ และมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563)

การส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน ให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถในการคิด สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหา บนพื้นฐานของหลักเหตุผล มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต โดยนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม โดยครูจำเป็นต้องเตรียมเด็กให้รับมือกับสภาพแวดล้อมและความเจริญของยุคสมัย ด้วยการให้เด็กมีคุณสมบัติพร้อมที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมและมีชีวิตในสังคมนี้อย่างดีที่สุด โดยการสอน อบรม แนะนำ ปลูกฝังเด็ก ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะรูปแบบการเรียนรู้เป็นลักษณะเฉพาะบุคคล หากครูใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนของผู้เรียน จะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การออกแบบการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมาย และนำไปใช้ได้ ปัจจุบันมีวิธีสอนหลากหลายที่เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ครูผู้สอนต้องปรับวิธีการจัดการเรียนรู้และนักเรียนต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการเรียนการ

สอนที่เน้นกระบวนการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วพิจารณานำไปเลือกออกแบบ กิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ บริบทของผู้เรียน สภาพแวดล้อม สื่อและแหล่ง การเรียนรู้ [2] สอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่พบว่า ครูยังคงมุ่งเน้นการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนแบบบอกเล่าบรรยาย ท่องจำเป็นหลัก นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อย ขาดการฝึกการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร [3]

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการเรียนการสอนแบบเดิม ที่มักจะเน้นการสอนเนื้อหาเดียวกันให้กับทุกคน อาจทำให้เด็กบางกลุ่มรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เพราะการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ใช้ความสามารถที่ตนเองถนัดในการเรียนรู้ เมื่อเด็กได้เรียนรู้ในรูปแบบที่ตรงกับความสนใจและความถนัดของตนเอง จะทำให้เกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาจึงควรมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างของแต่ละบุคคล แนวคิดพหุปัญญา ได้เปิดมุมมองใหม่ให้กับวงการศึกษา โดยเน้นว่าบุคคลไม่ได้มีความฉลาดเพียงด้านเดียว แต่มีความสามารถหลากหลายที่ซ่อนอยู่ในตัวแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ดนตรี ตรรกะ มิติสัมพันธ์ หรือแม้แต่ด้านร่างกายและธรรมชาติ การนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในห้องเรียนจึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้แสดงออกถึงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง แนวคิดพหุปัญญาจึงช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้โดยการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำโครงงาน การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การทดลองวิทยาศาสตร์ หรือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้ใช้ความสามารถที่แตกต่างกันไปตามแต่ละด้านของตนเอง เมื่อเด็กได้ฝึกฝนความสามารถเหล่านี้บ่อยครั้ง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิตอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคม

นอกจากนี้ การได้แสดงออกและได้รับการยอมรับในความสามารถของตนเอง จะช่วยสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับเด็ก ทำให้เด็กกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตนเองให้เติบโตอย่างต่อเนื่องการนำแนวคิดพหุปัญญาไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน จึงเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้และเติบโตอย่างมีความสุข และมีความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายในอนาคต

การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุปัญญา ถือเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในลักษณะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้และความสามารถทางการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาของโฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ซึ่งจำแนกไว้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านวาจา/ภาษา ด้านดนตรี/จังหวะ ด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ ด้านทัศนสัมพันธ์ ด้านร่างกาย/การเคลื่อนไหว ด้านธรรมชาติ ด้านการรู้จักตัวเอง และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแก้ปัญญารวมถึงการสร้างผลงานและเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างมีความสุข และยั่งยืน (กลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษา, 2550) โดยถือเป็นการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดพหุปัญญาเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น และตอบสนองความต้องการที่แตกต่างของแต่ละบุคคล การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย จะช่วยให้เด็กได้ค้นพบความสามารถที่ซ่อนอยู่ในตัว และพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต รวมถึงการส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอ เนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ สมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทฤษฎีพหุปัญญา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน

สมรรถนะของผู้เรียน (Competencies)

สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนมีในการทำ งานหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สมรรถนะแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติ ที่สามารถวัดและประเมินผลได้ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ และความสามารถอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งการได้เรียนรู้สาระความรู้ และได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านั้น สามารถช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถสูงขึ้นได้ [4] นอกจากนี้ นันทิยา ชัยชนะเสิศ (2552) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่จำเป็นของบุคคลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย ความรู้ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็น เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ดังนั้น สมรรถนะเป็น

เครื่องชี้วัดความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีผลการ ปฏิบัติงานต่างกันเมื่อพิจารณาจากความหมายของนักวิชาการต่างๆ ดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความสามารถทักษะ หรือคุณลักษณะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ในการขับเคลื่อนขององค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (Competencies of learners) หมายถึง คุณลักษณะที่เด็กทุกคนมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตาม เป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคมลักษณะ นิสัยส่วนตัว ตลอดจนรูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ดังนั้น สมรรถนะของผู้เรียน จึงเป็นความสามารถที่ผู้เรียนมีในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้การทำงาน หรือการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตของผู้เรียน

หลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) หรือ การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competence-based Education) ถือเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในวงการการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 โดยหลากหลายโรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่างคาดหวังที่จะปฏิรูป และพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรของตัวเองให้ดำเนินการสอนอยู่บนฐานของสมรรถนะผู้เรียนมากขึ้น โดยสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ตาม (ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สมรรถนะที่กำหนดให้เป็นพื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นความสามารถติดตัวเมื่อจบการศึกษา มีลักษณะเป็นสมรรถนะข้ามสาระการเรียนรู้หรือบูรณาการวิชา สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้สาระต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เป็นสมรรถนะที่มีลักษณะที่ไม่ขึ้นกับเนื้อหาสาระของศาสตร์ใด ๆ อย่างไรก็ตามสมรรถนะหลักไม่ได้ปราศจากความรู้ แต่ความรู้ที่เป็น

องค์ประกอบของสมรรถนะหลักจะเป็นองค์ความรู้เชิงกระบวนการ ซึ่งเป็นชุดของขั้นตอนหรือการปฏิบัติเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของสมรรถนะนั้น ๆ เป็นได้ทั้งกระบวนการที่ใช้เฉพาะศาสตร์หรือบูรณาการข้ามศาสตร์ เช่น ความรู้ที่เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะการคิดขั้นสูงเป็นเป็นชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดประเภทต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์ โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นการพัฒนาสมรรถนะ 6 ด้าน ประกอบด้วย

1. สมรรถนะด้านการจัดการตนเอง หมายถึง การรู้จัก รัก เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การพัฒนาปัญญาภายใน ตั้งเป้าหมายในชีวิต และกำกับตนเองในการเรียนรู้และใช้ชีวิต การจัดการอารมณ์และความเครียด รวมถึงการจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต สามารถฟื้นคืนสู่สภาวะสมดุล (Resilience) เพื่อไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายในชีวิต มีสุขภาวะที่ดีและมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี มีองค์ประกอบ ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การมีเป้าหมายในชีวิต, การจัดการอารมณ์และความเครียด และการจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต

2. สมรรถนะด้านการคิดขั้นสูง หมายถึง สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีวิจารญาณบนหลักเหตุผลอย่างรอบด้าน โดยใช้คุณธรรมกำกับการตัดสินใจได้อย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลด้วยความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งที่อยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ใช้จินตนาการและความรู้สร้างทางเลือกใหม่ เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีเป้าหมาย มีองค์ประกอบ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การคิดเชิงระบบ (System Thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving Thinking)

3. สมรรถนะด้านการสื่อสาร หมายถึง มีความสามารถรับรู้ รับฟัง ตีความ และส่งสารด้วยภาษาต่าง ๆ ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยใช้กระบวนการคิด ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ ความเข้าใจ ในระบบคุณค่า การแก้ปัญหาร่วมกันผ่านกลวิธีการสื่อสาร อย่างฉลาดรู้ สร้างสรรค์ มีพลัง โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม มีองค์ประกอบ ได้แก่ การรับสารอย่างมีสติและถอดรหัสเพื่อให้เกิดความเข้าใจ การรับส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และการเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

4. สมรรถนะด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม หมายถึง สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงาน กิจการ และการประกอบการใด ๆ ทั้งของตนเอง และร่วมกับผู้อื่น โดยใช้การรวมพลังทำงานเป็นทีม มีแผน ขั้นตอน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีภาวะผู้นำ มี

ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการประสานความคิดเห็นที่แตกต่างสู่การตัดสินใจและแก้ปัญหาเป็นทีม อย่างรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ที่ยุ่งยาก มีองค์ประกอบ ได้แก่ เป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ มีทักษะการทำงานเป็นทีม รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนและของทีม กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง

5. สมรรถนะด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก รู้เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี มีองค์ประกอบ ได้แก่ พลเมืองรู้เคารพสิทธิ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติตนตามกฎ พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

6. สมรรถนะด้านการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน หมายถึง มีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของโลกและเอกภพและความสัมพันธ์ของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และธรรมชาติในชีวิตประจำวัน ใช้และรู้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยี มีความอยากรู้ อยากเห็น ช่างสังเกต เห็นคุณค่า สามารถแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมได้เพื่อการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบ ได้แก่การเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกและในเอกภพ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์เพื่อการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน การสร้าง ใช้ และรู้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยี และการมีคุณลักษณะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับการเข้าใจระบบธรรมชาติและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน: มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต เข้าใจระบบธรรมชาติ เห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2020)

จะเห็นได้ว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนประกอบด้วยความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ และคุณลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย และมีการพัฒนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา และส่งเสริมความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาจนประสบ

ความสำเร็จ ซึ่งสามารถวัดและประเมินผลได้ โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการตนเอง การคิดขั้นสูง การสื่อสาร การทำงานทีม พลเมืองที่เข้มแข็ง และ การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เป็นหลักสูตรการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการประสบความสำเร็จในอนาคต

ทฤษฎีพหุปัญญา

มีนักวิชาการ นักจิตวิทยาได้ให้นิยามความหมายพหุปัญญาไว้มากมายดังนี้

การ์ดเนอร์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2544: 2-3; อ้างอิงจาก Gardner. 1983)[5,6] ได้ให้คำนิยามของ คำว่า พหุปัญญา ว่าเป็นความสามารถเชิงชีวจิต (Biopsycological Potential) นั่นคือ คนทุกคนสามารถแสดงออก ซึ่งองค์แห่งปัญญาที่เขาสามารถ และพัฒนาความสามารถนั้นกับบริบทต่างๆ ตามสภาพแวดล้อมของตน เขามอง สติปัญญาในหลายลักษณะ และเชื่ออีกว่า สติปัญญาของแต่ละคนจะเป็นกระบวนการทางสมอง หรือความสามารถ ที่จะค้นหา แก้ปัญหาและสร้างผลผลิตที่มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคม

นภเนตร ธรรมบวร (2545 : 8) พหุปัญญา[7] หมายถึง ความสามารถของคนที่ใช้สมองซึ่งจัดเป็น อวัยวะที่มีความสำคัญมากของร่างกายมนุษย์ เพราะนอกจากจะทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับสติปัญญา ความคิด การเรียนรู้ พฤติกรรม และบุคลิกภาพของมนุษย์แล้ว สมองยังทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะอื่น ๆ ด้วย

ประเวศ วสี (2535: 9)[8] พหุปัญญา หมายถึง ความฉลาดของมนุษย์ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเซลล์ ในสมอง แต่ขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงเซลล์ประสาทที่จะงอกเงยออกมาเป็นวงจรสมอง ถ้าสมองได้รับการกระตุ้นมาก วงจรสมองก็ยิ่งมากขึ้นทำให้ฉลาด ถ้าได้รับการกระตุ้นน้อยการเชื่อมโยงกันของเซลล์ประสาทก็จะลดน้อยลง ตามไปด้วย ดังนั้นสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดโครงสร้างและโปรแกรมในสมอง

ตรีสุคนธ์ จิตต์สงวน และคณะ (2557, หน้า 13)[9] แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีพหุปัญญา เกิดจากความเชื่อใน เรื่องศักยภาพความสามารถของมนุษย์ ที่มีอย่างหลากหลายอันเกิดจากสมองที่แบ่งเป็นส่วนๆ ซึ่งแต่ละส่วนกำหนด ความสามารถเป็นเรื่อง ๆ ไว้ จึงทำให้มนุษย์มีปัญญาหลาย ๆ อย่างในคน ๆ เดียวกัน

สรุปได้ว่าพหุปัญญา หมายถึง ปัญญา ความสามารถที่หลากหลายในตัวของบุคคลที่ถูกควบคุมโดยสมอง แต่ละส่วนสามารถใช้สติปัญญา ความสามารถแต่ละด้านในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีเป้าหมาย หรือความ สามารถที่จะค้นหา แก้ปัญหา และสร้างผลิตที่มี

คุณค่าต่อตนเองและเป็นที่ยอมรับของสังคมดังนั้นจึงต้องคำนึงถึง ความเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของบุคคล ในการปรับตัว ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ [6] นักจิตวิทยาชาวอเมริกันแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (เยาวพา เดชะคุปต์, 2544)[7] ได้จำแนกปัญญา หรือความสามารถทางปัญญา (Intelligences) ของมนุษย์ออกเป็น 8 ด้าน คือ

1. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligences) คือมีความสามารถสูงในการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน รวมถึงความสามารถในการจัดกระทำเกี่ยวกับโครงสร้างภาษา เสียง ความหมาย และเรื่องราวเกี่ยวกับภาษา เช่น สามารถใช้ภาษาในการหว่านล้อม

2. ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical Mathematical Intellgence) เป็นความสามารถสูง ในการใช้ตัวเลข รวมถึงความไวในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผนตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม และการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล (Cause – Effect) และการคิดคาดการณ์ (If-Then) วิธีการที่ใช้ได้แก่การจำแนกประเภท การจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน สรุป คิดคำนวณและตั้งสมมุติฐาน

3. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) คือมีความสามารถสูงในการมองเห็นพื้นที่ สามารถ ปรับปรุงและคิดวิธีการใช้เนื้อที่ได้ดี รวมไปถึงความไวต่อสี เส้น รูปร่าง เนื้อที่ และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้ สามารถที่จะมองเห็นและแสดงออกเป็นรูปร่างของสิ่งที่เห็นและความคิดเกี่ยวกับพื้นที่

4. ปัญญาทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily Kinesthetic Intelligence) คือ มีความสามารถสูงในการใช้ร่างกายของตนแสดงความคิด แสดงความรู้สึก ความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ รวมถึงทักษะทางกาย เช่น ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีตและความรู้สึกทางประสาทสัมผัส

5. ปัญญาทางดนตรี (Musical Intelligence) คือมีความสามารถสูงทางดนตรี รวมถึงความไวในเรื่อง จังหวะ ทำนองเสียง ตลอดจนความสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์ดนตรี

6. ปัญญาทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonsl Intelligence) คือมีความสามารถสูงในการเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้รวมถึง

ความไวในการสังเกตน้ำเสียง ใบหน้าท่าทาง รู้ถึง ลักษณะต่างๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์ สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

7. ปัญญาทางด้านการรู้จักหรือเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) คือ มีความสามารถสูง ในการรู้จักตนเอง และสามารถประพฤติตนได้จากความรู้จักตนนี้ รู้จักตนเองตามความเป็นจริง มีจุดอ่อน จุดแข็งเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ความคิดความปรารถนาของตน มีความสามารถ ที่จะฝึกตนเอง เข้าใจ ตนเองและมีความนับถือตนเอง

8. สติปัญญาด้านการเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีความรักและสนใจเรื่องต่าง ๆ ของธรรมชาติ เลี้ยงสัตว์ สิ่งมีชีวิตและดินฟ้าอากาศ เป็นนักอนุรักษ์ และปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติได้ดี

การส่งเสริมความสามารถทางพหุปัญญา

การส่งเสริมความสามารถทางพหุปัญญาให้กับเด็กนั้น ต้องเข้าใจว่า เด็กทุกคนไม่ใช่อัจฉริยะ แต่เด็กทุกคน มีความสามารถถึงขีดสูงสุดของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งโบลตันและแคชวู๊ด (Boulton Lewis and Catherwood. 1994: 52-53)[10] กล่าวว่าการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึง ความรู้สึกของตนเอง จากประสบการณ์ที่ได้รับด้วยการสื่อสารด้านต่าง ๆ เช่น การพูดแสดงความคิดเห็นการวาดภาพสิ่งที่ตนเองประทับใจ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการเรียนรู้ที่เด็กจะจดจำไปได้ยาวนาน และได้แสดงความทสามารถของตนเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับตรีสุคนธ์ จิตต์สงวน และคณะ (2557, หน้า 26)[9] กล่าวว่า การส่งเสริมความสามารถทางพหุปัญญานั้น เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่วัยเด็ก โดยการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และอยู่ในความสนใจของเด็กเพราะการที่เด็กได้ค้นพบความสามารถที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงตลอดจนผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนส่งเสริม และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ โดยสร้างองค์ความรู้ให้ตนเอง และได้นำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นรูปแบบการเรียนที่เน้นพัฒนาศักยภาพและความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งตรงตามหลักการของการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered approach)

นอกจากนี้ ไผท สิทธิ[11] และ สุรศักดิ์ หลาบมาลา[12] ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางพหุปัญญาให้แก่เด็กดังนี้

1. ควรจัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลางโดยมีครูคอยแนะนำและให้การสนับสนุนการเรียนรู้ โดยให้เด็กได้เรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกัน อาจจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก โดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ และฝึกความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก เน้นการค้นพบ การคิดไตร่ตรอง ซึ่งเน้นให้เด็กเป็นผู้ปฏิบัติ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการค้นพบตัวเอง เช่น ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ความสามารถด้านการเคลื่อนไหวและร่างกาย ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถด้านการเข้าใจตนเอง ความสามารถด้านธรรมชาติวิทยา

2. เด็กและครูร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในด้านตนเองถนัดหรือมีความสามารถพิเศษ

3. การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากความต้องการที่ต่อเนื่องจากการเรียนรู้ในเรื่องหนึ่งและเด็กยังสนใจ ครูควรจะช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำ นอกจากนี้อาจจะเกิดจากความต้องการที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยครูไม่ได้กระตุ้น

4. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ ส่งเสริมการเข้าใจตนเอง รู้จักส่วนดี ส่วนที่บกพร่องของตนเอง และความเข้าใจผู้อื่น สามารถชื่นชมกับความสำเร็จของผู้อื่น โดยอาจให้มีการจัดมุมประสบการณ์สำหรับเด็กได้เลือกทำกิจกรรมที่สนใจ และแสดงความสามารถด้านที่ตนเองถนัด

5. โรงเรียนเป็นสถานที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก และเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้เด็กควรจะได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ภายในชุมชนของตนเอง จากการทัศนศึกษา เป็นต้น

6. ครูควรศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหากิจกรรมใหม่ ๆ ให้กับเด็ก ทำให้เด็กไม่เกิดความเบื่อหน่ายในกิจกรรมที่ซ้ำซาก

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมความสามารถทางพหุปัญญา คือ การสร้างสภาพแวดล้อมและโอกาสที่เอื้อให้บุคคลได้พัฒนาความสามารถในทุกด้านของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ตรรกะ มิติสัมพันธ์ ร่างกาย ดนตรี มนุษยสัมพันธ์ การรู้จักตนเอง หรือธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Howard Gardner ที่ระบุว่ามนุษย์มีหลายรูปแบบของสติปัญญา โดยมีเหตุผล

สำคัญเพื่อตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะชีวิต และเพิ่มความมั่นใจในตนเอง ดังนั้นการส่งเสริมพหุปัญญาจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างเต็มที่ การนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน ครอบครัว หรือชุมชน จะช่วยให้บุคคลทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้และเติบโตอย่างมีความสุข

แนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวคิดพหุปัญญาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน

แนวทางการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น ผู้สอนควรมีการต่อยอดเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ โดยใช้ทักษะและตัวชี้วัดมาออกแบบการสอนร่วมกัน ใช้ความรู้และทักษะได้ในสถานการณ์จริง บูรณาการหลายสมรรถนะให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา วิเคราะห์เชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ และนำสมรรถนะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2021) ซึ่งการจัดกิจกรรมตามแนวคิดพหุปัญญา ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมที่ตรงตามความสามารถ การกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถทุก ๆ ด้านร่วมกันในการเรียนรู้สิ่งที่อยากจะเรียน รวมถึงการพัฒนาทักษะ นอกจากนี้การสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อที่จะได้ทราบถึงจุดบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยผู้สอนควรรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน กุญชรี ค้าขาย (2544 : 159 - 160) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะไปได้อย่างรวดเร็ว โดยผู้สอนอาจมีแนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวคิดพหุปัญญาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียน[13] ดังนี้

1. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการจัดการตนเอง เช่น การศึกษารายบุคคล โดยให้อิสระในการทำงานเพียงลำพัง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้รู้จักนับถือตัวเอง เรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง ด้วยการอ่านวารสาร การนั่งสมาธิ การแสดงความรู้สึกของตนเองผ่านการเขียนบันทึก/ไดอารี่ การวิจารณ์หรือเขียนแสดงประสบการณ์ของตนเอง การคัดลอก ข้อความ/คำคม/คำกล่าวเกี่ยวกับตนเอง การเขียนคำประพันธ์ การแปลความ การทำบันทึกย่อเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ การคิดทบทวน การวางเป้าหมาย การสำรวจตนเองทั้งด้านความรู้สึก อารมณ์และ ความคิด การแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การฝึกการฟังและคิด การเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง การฝึกให้เชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมพหุปัญญาด้านสติปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (พหุปัญญาด้านที่ 7)

2. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการคิดขั้นสูง เช่น กิจกรรมการทดลอง การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ การแก้โจทย์ปัญหา ฝึกทักษะในการคิดคำนวณ การแก้สมการ การคิดคำนวณ การจำแนกและการจัดหมวดหมู่ การหาเหตุและผล การหาข้อ แตกต่าง การแปลและวิเคราะห์ข้อมูล การให้เหตุผล การจัดระบบในหัวข้อต่างๆ การทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับการคำนวณ กระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ การสรุปผล การทำโครงงาน และการทำงานประดิษฐ์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมพหุปัญญาด้านสติปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (พหุปัญญาด้านที่ 2)

3. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสาร เช่น กิจกรรมการพูดหน้าชั้นเรียน การฟัง/เล่านิทาน การนำเสนอผลงาน พูดคุยสนทนาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ การอภิปราย การโต้วาทีการกล่าวสุนทรพจน์ การพูดแสดงความรู้สึก การสัมภาษณ์ การวิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงผู้สอนสามารถฝึกทักษะการสื่อสารผ่านการเขียนด้วยกิจกรรมการเขียนเรียงความ รายงาน การเขียนบันทึกไดอารี่ การทำ Mind Mapping การเขียนแสดงความคิดเห็น การเขียนบทความลงในวารสาร การผลิตวารสารในชั้นเรียน การแต่งประพันธ์ บทความ บทกลอน การอ่านแผ่นพิมพ์ คอมพิวเตอร์ การอ่านนิทาน/นิยาย หนังสือสารคดี หนังสือพิมพ์ นอกจากนี้กิจกรรมทางศิลปะและดนตรี ถือเป็นการฝึกทักษะการสื่อสารผ่านการสร้างสัญลักษณ์ ด้วยการวาดภาพด้วยวิธีการต่างๆ การเรียนด้วยภาพ การใช้ภาพ โปสเตอร์ การเขียนการ์ตูน การทำงานผสมผสานระหว่างงานทางศิลปะกับวิชาต่าง ๆ การทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเห็น การเรียนรู้โดยใช้การกระตุ้นจากสิ่งรอบข้าง การเล่นละครที่ใช้ท่าทางการเปลี่ยนแปลง การแต่งเพลง การเรียนรู้ผ่านบทเพลงและจังหวะ การเล่น/ร้องรำทำเพลง การร้องเพลงประสานเสียง การชมดนตรีหรือคอนเสิร์ต การแสดงบนเวที การเล่น/การใช้เครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ การทำจังหวะ/เคาะจังหวะ การวิเคราะห์ดนตรี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมสติปัญญาด้านภาษา ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านดนตรี (พหุปัญญาด้านที่ 1, 3, และ 5)

4. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม เช่น การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำโครงงานเป็นกลุ่ม การทำงานกลุ่ม การปฏิสังสรรค์ การสนทนาสองคน/หลายคน การโต้วาที การพูดคุย/ตอบคำถามที่ตั้งไว้ การสื่อสาร การเล่นกีฬา การเล่นเกม การทำกิจกรรมนันทนาการ การแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ แก่ผู้อื่น กิจกรรมการฝึกทักษะด้านการติดต่อและการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การสัมภาษณ์ การจัด

งานริ่นเริง การสำรวจความคิดเห็น การใช้กิจกรรมทางสังคมในบทเรียนในวิชาต่าง ๆ การเรียนรู้โดยการให้บริการผู้อื่น การฝึกให้คำแนะนำผู้อื่น และการฝึกใช้เหตุผลใน สถานการณ์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมสติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (พหุปัญญาด้านที่ 6)

5. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เช่น การทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น การเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง การฝึกให้เชื่อมั่นในตนเองการแลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้มีการทำงานนอกห้องเรียน ผ่านกิจกรรมการสร้างสถานการณ์ จำลอง การเผชิญสถานการณ์ การทำงานกลุ่ม การหาเหตุและผล การแปลและวิเคราะห์ข้อมูล การให้เหตุผล การสำรวจความคิดเห็น การใช้กิจกรรมทางสังคมในบทเรียน การเรียนรู้โดยการให้บริการผู้อื่น การฝึกให้คำแนะนำผู้อื่น และการฝึกใช้เหตุผลใน สถานการณ์ต่างๆ การจัดนิทรรศการหรือโครงงาน การทำงานประดิษฐ์ เพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมพหุปัญญาด้านสติปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านสติปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (พหุปัญญาด้านที่ 2, 6, และ 7)

6. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน เช่น การทำกิจกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ การศึกษาธรรมชาติ การศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศน์ การทัศนศึกษา การศึกษาภาคสนาม การทำกิจกรรมออกค่ายวิทยาศาสตร์ การศึกษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ การแก้โจทย์ปัญหา รวมถึงกิจกรรมที่ฝึกทักษะในการคิดคำนวณ การหาเหตุและผล การแปลและวิเคราะห์ข้อมูล การทำการทดลอง การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับการคำนวณ กระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ การสรุปผล การทำโครงงาน และการทำงานประดิษฐ์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมพหุปัญญาด้านสติปัญญาด้านการเข้าใจธรรมชาติ และสติปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (พหุปัญญาด้านที่ 2 และ 8)[14]

บทสรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุปัญญา จะเห็นได้ว่ามีการสอดคล้องกับการส่งเสริมสมรรถนะทั้ง 6 ด้านตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยแสดงถึงศักยภาพภายในของเด็ก ซึ่งเป็นความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล แต่ละคนมีศักยภาพในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านแฝงอยู่แล้ว แต่อาจยังไม่ได้แสดงออกให้เห็น จนกว่าจะได้รับการกระตุ้นหรือได้รับ

การศึกษา หรือเรียนรู้ที่เหมาะสมกับภาวะแฝงนั้น และเมื่อศักยภาพนั้นปรากฏออกมา หากได้รับการส่งเสริมต่อไป ได้เรียนรู้สาระความรู้ ได้รับการฝึกฝนจนกลายเป็นทักษะต่าง ๆ และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ก็จะทำ ให้เด็กคนนั้นมีสมรรถนะในด้านนั้นสูงขึ้น รวมทั้งการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เหล่านั้นสามารถช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถเพิ่มสูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆที่บุคคลได้เรียนรู้อาจไม่ช่วยให้บุคคลนั้นมีความสามารถเชิงสมรรถนะ หากขาดการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา จึงเป็นการใช้วิธีการสอนที่น่าสนใจสามารถนำไปใช้สอนผู้เรียนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะได้อย่างหลากลาย หากผู้สอนได้ใช้วิธีการสอนแบบนี้สม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ หลายด้านที่ติดตัวไป จะเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินชีวิตและอาจเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

[1] คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). รายงานพันธกิจด้านการปฏิรูปการศึกษา ผ่านหลักสูตรและ การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (A Commission Report on Education Reform through Competency-Based Curriculum & Instruction).

[2] แสงมณี อยู่พุก. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่ส่งเสริม การคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการแก้ปัญหาและจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 1(1). กันยายน – ธันวาคม. น.63 – 73.

[3] สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2551). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

[4] อนุศร หงส์ขุนทด, 2019. ความหมายของสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นออนไลน์จาก http://krukob.com/web/1-117.

[5] เยาวพา เดชะคุปต์. (2544). เอกสารในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง พหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัย ณ หอประชุมใหญ่สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างวันที่ 25-27 ตุลาคม 2544.

[6] Gardner, H. (1993). Multiple Intelligences : The Theory in Practice. New York : Basic Book, Harper Collins.

[7] นภเนตร ธรรมบวร. (2545). การพัฒนากระบวนการคิดของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[8] ประเวศ วะสี. (2535). การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร (วิธีแก้ปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อน). กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

[9] ตรีสุคนธ์ จิตต์สงวน และคณะ. (2557). สำรวจรูปแบบการเรียนรู้ พหุปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: ผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะเชี่ยวชาญ.

[10] Boulton-Lewis, G.and Catherwood, D.ed. (1994). The Early Years :Developmental,Learning and Teaching. Victoria : The Australian Council for Educational Research.

[11] ไผท สิทธิสุนทร. (2543). พหุปัญญาในโรงเรียนไทย. สานปฏิรูป. 2(22): 21.

[12] สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2540). การใช้พหุปัญญาในห้องเรียน. วารสารวิชาการ. 2(1): 53-59.

[13] สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานกับกิจกรรมพหุปัญญา. Journal of Roi Kaensarn Academi. 6(11). น. 370 – 384.

[14] นรรัชต์ ฝันเชียร. (2563). ทฤษฎีพหุปัญญาสู่การเข้าถึงอัจฉริยภาพของนักเรียนทุกคน. ออนไลน์.สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.trueplookpanya.com/blog/content/78233/- blog-teaartedu-teaart-

[15] สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) Thai Learners' Key Competencies in a VUCA Worl, คุรุสภาวิทยาจารย์ JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2563

[16] สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. 2562. การเสริมสรางสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้. 2(1). มกราคม-มิถุนายน. น.55 – 68.